

CZU: 374.1:378.14

EDUCAȚIA NONFORMALĂ ÎN CADRUL UNIVERSITAR DIN PERSPECTIVA REALIZĂRII INTERCONEXIUNII ȘI CONTINUITĂȚII ÎNTRE CICLURI DE ÎNVĂȚĂMÂNT SUPERIOR

Tatiana REPIDA, Carolina ȚURCANU

Universitatea de Stat din Moldova

În articol este abordată problema educației nonformale (extracurriculare) din perspectiva realizării interconexiunii și continuității între cicluri de învățământ superior. Accentul se pune pe analiza educației nonformale ca subsistem al sistemului de învățământ, a particularităților educației nonformale în cadrul universitar etc. Totodată, sunt propuse unele sugestii de realizare a educației nonformale în cadrul ciclurilor de învățământ universitar.

Cuvinte-cheie: *educație formală, educație nonformală, educație informală, activități de educație nonformală, învățământ nonformal, activități extracurriculare.*

NON-FORMAL EDUCATION WITHIN THE UNIVERSITY OF THE PERSPECTIVE OF THE INTERCONEXION AND CONTINUATION BETWEEN HIGHER EDUCATION CYCLES

The article deals with the issue of non-formal (extracurricular) education in terms of interconnection and continuity between higher education cycles. The emphasis is on the analysis of non-formal education as a subsystem of the education system, the particularities of non-formal education within the university framework, etc. At the same time, some suggestions for the realization of non-formal education are proposed within the academic education cycles.

Keywords: *formal education, non-formal education, informal education, non-formal education, non-formal education, extracurricular activities.*

Introducere

Complexitatea vieții umane în societatea contemporană, dar și procesele de globalizare, tehnologizare, informatizare etc., au drept consecință regândirea rolului diferitor forme de educație: formală, nonformală, informală [1, p.113].

Aceste modalități ale educației nu sunt reciproc excluse, ele coexistă și interacționează, fiecare individ sau grup fiind sub influența simultană sau succesivă a educației formale, nonformale și informale. Se cere deci o regândire a rolului și ponderii acestor modalități (forme) ce contribuie la realizarea educației pe tot parcursul vieții.

În prezent mai putem observa în spațiul educațional diversificarea care a avut loc, pe de o parte, prin conturarea și amplificarea zonei educației nonformale și informale, iar, pe de altă parte – prin diversificarea educației formale, cum ar fi, de exemplu, apariția noilor educații.

În literatura pedagogică sunt identificate două categorii de activități specifice educației/instruirii nonformale:

- 1) extracurriculare – în afara programului formal al clasei de elevi;
- 2) extrașcolare – în afara mediului școlar, în instituții/organizații extrașcolare, specializate în educație nonformală. Prin educație complementară, în literatura de specialitate autohtonă se consemnează anume a doua categorie de activități, adică cele extrașcolare.

Dacă prima categorie de activități se realizează în prelungirea directă a procesului de învățământ (a programului școlar instituționalizat) și în complementaritate cu acesta, apoi cea de-a doua categorie se desfășoară în afara școlii, în afara sistemului formal al educației, fără nicio legătură directă cu procesul de învățământ din școală.

Între educația formală și educația nonformală există multiple intersecțiuni, deseori ele se confruntă pe „același teren”.

Raporturile dintre educația formală și cea nonformală au fost puse în termenii unei colaborări prin complementaritate, și nu prin omogenizare.

Unitatea teleologică a educației presupune că granița dintre cele trei domenii – formal, nonformal și informal – să dispară, ele influențându-se reciproc [2, p.5].

Educația nonformală ca subsistem al sistemului de învățământ. Delimitări conceptuale.**Caracteristici de bază**

Educația formală reprezintă activitatea de formare-dezvoltare a personalității umane, realizată într-un cadru organizat și planificat, în mod riguros și ierarhic, la nivelul sistemului și procesului de învățământ. De asemenea, ea implică acțiuni cu finalitate pedagogică aplicate în contextul instituțiilor/organizațiilor specializate în educație/instruire, structurate pe niveluri școlare (primar, secundar, superior) sau postșcolare/postuniversitare (activități de perfecționare, reciclare etc.). Educația formală presupune următoarele obiective generale:

- dobândirea de cunoștințe fundamentale în interdependența lor sistematică;
- exersarea aptitudinilor și a atitudinilor elevilor/ studenților etc. într-un cadru metodologic deschis, auto-perfectabil;
- aplicarea tehnicilor de evaluare socială la diferite niveluri de integrare școlară-postșcolară, universitară-postuniversitară, profesională.

Astăzi este recunoscut faptul că educația formală nu este suficientă pentru o dezvoltare armonioasă a tinerilor.

Educația informală vizează ansamblul influențelor pedagogice exercitate spontan asupra personalității de la nivelul mediului social (cultural, politic, economic, religios etc.), microgrupurilor sociale, comunității (familie; comunitate: locală, teritorială, națională, internațională), mass-media (presa scrisă, radio, televiziune etc.).

Educația nonformală*Abordarea 1*

Trăim într-o perioadă când educația capătă noi semnificații, iar responsabilitatea pentru ea să se realizeze nu mai aparține doar instituțiilor de învățământ. Nu există un monopol în acest domeniu, ea manifestându-se sub forma unei pluralități de medii de desfășurare și actori implicați.

Suntem ferm convinși că nu se intenționează periclita rolului școlii în sens instituțional. Se urmărește doar accentuarea faptului că fundamentul este cu atât mai bine pus în valoare, cu cât are și o structură deasupra sa. Și aici survine educația formală, educația nonformală și învățarea informală, trei noțiuni ce se completează reciproc.

Dacă educația formală se desfășoară într-o instituție de educație (grădiniță, școală, facultate etc.) sub forma unui sistem perpetuu, iar educația informală, deși deliberat, este foarte puțin structurată, educația nonformală se referă la „întreaga activitate organizată și sistematică, realizată în afara cadrului formal al educației, pentru a completa și facilita învățarea celor interesați să se perfecționeze într-un anumit domeniu” (Ph.Coombs) [apud 3, p.17].

Educația nonformală se desfășoară în afara curriculumului formal (oficial).

Conform lui V.C. Blândul, educația nonformală (sau extrașcolară) reprezintă „orice activitate organizată sistematic, creată în afara sistemului educațional formal și care oferă diferitor subgrupe ale populației (copii, tineri, adulți, persoane cu dizabilități, șomeri etc.) acces la diferite tipuri de învățare” [4, p.17].

La nivel european, conceptul de educație nonformală nu a fost încă definit, ceea ce creează dificultăți în privința integrării noțiunii de educație nonformală cu alte forme ale educației, îndeosebi cu educația formală.

Etimologic, conceptul de educație nonformală provine din latinescul *non formalis* – fără formă, în afara formei organizate oficial pentru un anumit gen de activitate. Nonformalul, însă, nu este sinonim cu needucativ, ci desemnează o realitate educațională mai puțin formalizată sau neformalizată, dar întotdeauna cu efecte formativ-educative.

Abordarea 2

Educația nonformală cuprinde totalitatea activităților organizate în afara programelor școlare, în afara obligativității, care permit petrecerea timpului liber conform dorințelor copiilor. Educația nonformală are totuși un caracter intențional educativ. Implică obiective educaționale și un cadru organizat. Se poate realiza sub egida școlii, ca educație extracurriculară (serbări, excursii, concursuri, cercuri de elevi) [5, p.109].

Cunoscutul savant Gh.Văideanu menționează că educația nonformală reprezintă ansamblul activităților și al acțiunilor pedagogice proiectate și realizate într-un cadru instituționalizat extradidactic sau extrașcolar constituit ca „o punte între cunoștințele asimilate la lecții și informațiile acumulate informal” [6].

La rândul său, C.Cucoș [7, p.35] accentuează că educația nonformală cuprinde totalitatea influențelor educative ce se derulează în afara clasei (activități extra-, para-, perișcolare) ori prin intermediul unor activități opționale sau facultative.

În viziunea lui S.Cristea [8, p.259], educația nonformală reprezintă activitatea de formare-dezvoltare a personalității, realizată într-un cadru organizat și planificat, în mod flexibil și opțional în mediul școlar și extrașcolar, în afara programelor de tip formal. Ea implică acțiuni pedagogice specifice proiectate de cadre specializate, aflate în raporturi de:

- a) complementaritate cu cele realizate riguros la nivel de educație formală;
- b) deschidere față de informațiile furnizate de educația informală, în termeni de influențe spontane.

Acțiunile specifice ale educației nonformale, menționează în continuare autorul, sunt plasate pe două coordonate pedagogice. Prima coordonată pedagogică este situată în interiorul școlii, dar în afara clasei, respectiv a programului didactic obligatoriu; a doua coordonată este situată în afara școlii ca organizație de bază a sistemului de învățământ. Astfel, se identifică două categorii de activități specifice educației/instruirii nonformale:

- a) extradidactice – în afara programului formal al clasei de elevi;
- b) extrașcolare – în afara mediului școlar, în instituții/organizații extrașcolare, specializate în educația nonformală.

În opinia lui F.Voiculescu [9, p.88-89], o parte însemnată a educației nonformale se realizează în prelungirea directă a procesului de învățământ (a programului școlar instituționalizat) și în complementaritate cu acesta, cel mai des în interiorul spațiului școlar. O altă parte a educației nonformale se efectuează în afara școlii și, în general, în afara sistemului formal de educație și fără a avea neapărat o legătură directă cu procesul de învățământ din școală.

Atributul de *nonformală* semnifică o mai redusă și mai puțin restrictivă reglementare oficială privind obiectivele, conținuturile, modul de organizare. Aceasta nu înseamnă că educația nonformală se realizează spontan, ocazional sau aleatoriu. Dimpotrivă, ea continuă să aibă un caracter organizat și relativ sistematic, dar acesta nu mai este impus și standardizat, ci rezultă mai degrabă dintr-un proces de organizare la care participă atât profesorii, cât și studenții, familia sau alte persoane interesate sau implicate în activități educative.

Reieșind din cele expuse, *principalele caracteristici ale educației nonformale* sunt:

- caracterul neobligatoriu, opțional sau facultativ, atât în ceea ce privește participarea, cât și în ceea ce privește programul și modul de desfășurare;
- implicarea directă și mai activă a celor educați; ei pot decide în mare măsură asupra finalităților, conținuturilor și mijloacelor de realizare a acțiunii educaționale;
- modalitățile educației nonformale sunt mai flexibile, mai diferențiate și mai particularizate la context, la așteptările celor educați;
- sfera persoanelor ce pot deține statutul de profesor se extinde, nu este neapărat necesară posesia diplomei, ci calități dovedite de educator;
- evaluarea activităților desfășurate în cadrul educației nonformale este facultativă, neformalizată, cu accente psihologice, prioritar stimulativă, fără note sau calificative oficiale;
- acțiunile incluse în acest parametru vin în întâmpinarea intereselor variate și individuale ale tinerilor;
- implicarea mai profundă a comunităților în proiectarea și realizarea educației nonformale.

Atât educația formală (desfășurată în cadrul instituțiilor de învățământ în baza programelor curriculare), cât și cea nonformală (desfășurată prin intermediul activităților extracurriculare organizate în cadrul instituțiilor și în afara unităților de învățământ sau în alte instituții), au drept preocupare de bază dobândirea de către studenți a cunoștințelor și abilităților care să permită continuarea educației pe tot parcursul vieții.

Așadar, educația nonformală completează educația realizată în cadrul programului curricular. Raportul dintre educația nonformală și cea formală este unul de complementaritate, atât sub aspectul finalităților, cât și în ceea ce privește formele și modalitățile de realizare.

În educația nonformală responsabilitatea aparține societății în ansamblu. Ea este flexibilă, însă urmărește obiective de învățare. Acest lucru îl motivează, dar, în același timp, îl și face responsabil pe cel care învață. Accentul este plasat pe îmbunătățirea nivelului de competențe și, în special, pe dezvoltarea personală, pe abilități de viață și pe ceea ce înseamnă a fi un cetățean activ. Vom sublinia că educația nonformală duce la dezvoltarea unui set de competențe care pot fi ușor transferabile în câmpul muncii.

La nivel european au avut loc un șir de întâlniri și comunicări prin care s-au trasat careva prevederi generale: depășirea barierelor dintre educația formală și educația nonformală, identificarea formelor de educație nonformală, confirmarea faptului că educația nonformală crește șansele tinerilor de a se angaja și de a-și dezvolta noi competențe.

Prin *Cartea Albă a Tineretului* (2001), tinerii cer o mai mare recunoaștere a activităților de educație non-formală și crearea unor legături coerente între formal și nonformal.

În anul 2003, Consiliul Europei a recomandat statelor membre să reafirme faptul că educația nonformală este o componentă fundamentală a procesului de învățare pe tot parcursul vieții și să dezvolte indicatori de recunoaștere a acesteia; să încurajeze inovația în domeniul educației nonformale prin schimbul de bune practici, prin metode de formare, rezultate ale educației nonformale; să sprijine cercetarea în domeniul educației nonformale, precum și utilizarea rezultatelor sale; să aloce resursele necesare.

În Strategia europeană în domeniul tineretului *Youth Investing and Empowering*, lansată în luna aprilie 2009, se subliniază că tinerii pot dobândi competențe și în afara cadrului formal de învățământ.

Dezideratele educației nonformale sunt în strânsă legătură cu realizarea unor finalități:

- să lărgască și să completeze orizontul de cultură, îmbogățind cunoștințele din anumite domenii;
- să creeze condiții pentru „desăvârșirea profesională sau inițierea într-o nouă activitate”;
- să contribuie la recrearea și la destinderea participanților, precum și la petrecerea organizată a timpului liber;
- să asigure cadrul de exersare și de cultivare a diferitor înclinații, aptitudini și capacități de manifestare a talentelor.

Se menționează că, la nivel de comunitate, activitățile educației nonformale sunt realizate de către formatori, facilitatori, voluntari, educatori. Se poate spune că educația nonformală este proiectată, organizată și desfășurată de persoane calificate în diverse domenii de activitate: juriști, economiști, funcționari publici, medici etc., deseori având și o pregătire didactică. În Republica Moldova, la fel ca și în România, educația nonformală este organizată de instituții nonguvernamentale – diverse asociații, fundații, federații, uniuni – aparte sau în parteneriat cu instituțiile de învățământ gimnazial, liceal, universitar.

Particularitățile educației nonformale în cadrul universitar

Educația nonformală este inclusă în Titlul VII „Învățarea pe tot parcursul vieții” din *Codul Educației al Republicii Moldova* (2014).

Cadrul general al învățării pe tot parcursul vieții [10, art.123]:

- Învățarea pe tot parcursul vieții include activitățile de învățare realizate de o persoană pe parcursul vieții, în scopul formării sau dezvoltării competențelor din perspectivă personală, civică, socială și profesională.
- Învățarea pe tot parcursul vieții cuprinde învățământul general, profesional-tehnic și superior, precum și formarea profesională continuă a adulților.
- Învățarea pe tot parcursul vieții se realizează în contexte de educație formală, nonformală și informală.
- Învățarea pe tot parcursul vieții în contextul educației formale reprezintă un proces instituționalizat, structurat și bazat pe o proiectare curriculară explicită.
- Învățarea pe tot parcursul vieții în contextul educației nonformale este învățarea integrată în cadrul unor activități planificate, cu obiective de învățare care nu urmează în mod explicit un curriculum.
- Învățarea pe tot parcursul vieții în contextul educației nonformale, care poate fi diferită ca durată, și învățarea pe tot parcursul vieții în contextul educației informale depind de intenția celui care învață și nu conduc în mod automat la certificarea cunoștințelor și competențelor dobândite.
- Certificarea cunoștințelor și competențelor dobândite în contexte de educație nonformală și informală poate fi făcută de structuri abilitate în acest sens, în baza unui regulament aprobat de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării.

Modalități de realizare a învățării pe tot parcursul vieții [11, art.124]

Învățarea pe tot parcursul vieții în contextul educației nonformale se poate realiza în următoarele instituții sau organizații:

- a) instituții de învățământ general, profesional tehnic și superior;
- b) instituții sau organizații publice și private care oferă servicii de educație și programe de formare profesională, autorizate provizoriu sau acreditate;
- c) întreprinderi sau organizații care oferă propriilor angajați programe de formare profesională, autorizate provizoriu sau acreditate;
- d) instituții extrașcolare;
- e) întreprinderi;

- f) instituții culturale;
- g) asociații profesionale, culturale, sindicale;
- h) organizații nonguvernamentale;
- i) alte organizații.

Așadar, educația nonformală în Republica Moldova reprezintă o componentă a politicilor educaționale.

E nevoie de educație nonformală în învățământul superior?

Fără a nega importanța educației de tip curricular, actualmente devine tot mai evident faptul că educația nonformală, adică cea care se realizează în afara procesului de învățământ, după orele de curs, își au rolul și locul bine stabilit în formarea personalității generației în creștere. Ea joacă un rol deosebit de important în dezvoltarea personală și profesională. Activitățile educației nonformale au menirea să ofere studenților oportunități multiple de recreere, să le dezvolte spiritul de competiție, să le creeze condiții pentru valorificarea potențialului intelectual și a aptitudinilor, să le stimuleze imaginația, creativitatea și inițiativa.

Scopul activităților extracurriculare rezidă în dezvoltarea unor aptitudini speciale, antrenarea studenților în activități cât mai variate și bogate în conținut, cultivarea interesului pentru activități socioculturale, facilitarea integrării în mediul studentesc, oferirea de suport pentru reușita academică în ansamblul ei, fructificarea talentelor personale.

Cercetătoarea V.Eni menționează că educația nonformală în școla superioară se desfășoară prin activități extracurriculare.

Activitățile extracurriculare sunt parte componentă a procesului instructiv-educativ, un element esențial al modului de viață al studenților și al activității profesionale a cadrului didactic. Ele sunt orientate spre realizarea intențiilor personale ale studenților, a tendinței lor de a se autoactualiza, autodetermina, autodezvolta în corelație cu propriile orientări și valori.

Fiind un fenomen sociopedagogic complex, activitatea extracurriculară influențează situativ formarea profesională și personală, dezvoltă orientările valorice ale personalității [12, p.165].

Prin activitatea extracurriculară în școla superioară se subînțelege „activitățile în comun ale corpului profesoral-didactic și ale grupului studentesc de planificare, organizare, desfășurare și analiză a procesului educațional extracurricular” [13, p.166].

Cercetătoarea mai evidențiază două niveluri de organizare și desfășurare a activităților extracurriculare în învățământul universitar:

1. *Activitatea extracurriculară în sălile de curs.* Se are în vedere lucrul independent al studenților, realizat în afara orarului de studii, ghidat de către cadre didactice, dar în condiții de laborator, bibliotecă, muzeu, auditorii și orientat spre obținerea competențelor profesionale și a celor de cultură generală.

2. *Activitatea extracurriculară de formare (educație).* De menționat că activitățile extracurriculare de formare (educație) se realizează în timpul liber și poartă un caracter benevol.

Activitățile extracurriculare se pot desfășura atât în cadrul universitar, cât și în afara lui.

Activitățile extracurriculare desfășurate în universitate au ca obiectiv două componente, aflate în raporturi diferite în funcție de scopul propus:

a) *componenta intelectuală*, menită să satisfacă setea de cunoaștere, abilitatea de cercetare, abilitatea de creație, dorința de realizare, de autoafirmare;

b) *componenta distractivă*, destinată asigurării unei atmosfere destinsă, precum și captării interesului față de respectiva activitate nonobligatorie.

În literatura pedagogică sunt consemnate următoarele direcții de realizare a activităților extracurriculare formative (educative):

- activități științifice;
- activități culturale;
- activități sportive;
- activități de voluntariat;
- cluburi pe interese etc.

Principalele forme ale activităților extracurriculare în învățământul universitar sunt: expediții, excursii, concursuri, serbări, cluburi de dezbateri, olimpiade, tabere internaționale și vizite reciproce, schimb de studenți și profesori, burse în străinătate etc. Toate fiind disponibile pentru formarea unei personalități armonioase, asigură formarea calităților morale, de cultură generală, civice și profesionale ale viitorului specialist.

Astăzi se impune să evidențiem beneficiile pe care educația nonformală le poate aduce mediului academic, celui privat, economic și, mai ales, individului în sine, implicat personal și profesional în activitățile extracurriculare. În activitățile extracurriculare accentul este pus pe îmbunătățirea nivelului de competențe și, în special, pe dezvoltarea personală, abilități profesionale, abilități de viață.

Cele mai răspândite beneficii ale activităților extracurriculare pot fi grupate astfel:

- activizarea studenților/ masteranzilor, dezvoltarea unei atitudini proactive;
- integrarea studenților într-un colectiv, dezvoltarea spiritului de echipă și experiența lucrului în echipă;
- creșterea stimei de sine și a încrederii în forțele proprii, autocunoașterea;
- dezvoltarea abilităților de comunicare;
- creșterea interesului pentru universitate/ facultate, în general, și stimularea interesului pentru cercetare, în special la studenți și masteranzi;
- descoperirea și dezvoltarea talentelor și aptitudinilor studenților/ masteranzilor;
- experiență, îmbunătățirea CV-ului, în cazul activităților de voluntariat;
- dezvoltarea unei atitudini deschise, tolerante, umaniste și ecologiste;
- dobândirea abilităților practice în situații concrete, utile pentru viață (să relaționeze cu instituțiile statului, cu agenții economici, să caute informații pe internet etc.);
- capacitatea de a se adapta ușor unor situații noi, dezvoltarea unor comportamente adecvate social pentru situații uzuale;
- îmbunătățirea relației cu profesorii, crearea unei legături mai apropiate între cadrele didactice și studenți/masteranzi;
- sporirea nivelului de competențe profesionale și personale [apud 14].

Dacă e să vorbim despre competențele pe care și le formează studenții în cadrul activităților extracurriculare, despre impactul pe care îl au aceste activități asupra studenților, putem menționa că marea parte a competențelor ce se conțin în Cadrul Național al Calificărilor și trebuie dezvoltate studenților se regăsesc și în cele pe care vor să le dezvolte organizatorii activităților extracurriculare.

Competențele pe care studenții le consideră necesare ar fi: competențele sociale, de interacțiune, de a se descurca pe cont propriu, de a ști cum să se comporte în diverse situații; competența de petrecere rezonabilă a timpului liber; solidaritatea, colaborarea și lucrul în echipă; calități psihomorale, cum ar fi sinceritatea, stima de sine sau calitatea de „buni cetățeni”; competențele profesionale; competențele artistice (prin care se dezvoltă abilități creative).

Educația nonformală în cadrul universitar propune studenților și masteranzilor activități diverse și atractive, în funcție de interesele acestora, de aptitudinile speciale și de aspirațiile lor, contribuind astfel la lărgirea și îmbogățirea culturii generale a celor implicați, facilitând interculturalitatea, toleranța și oferă posibilitatea de a descoperi și exploata diverse capacități și talente.

E necesar să recunoaștem că în ultimii ani activitățile de educație nonformală, care pun accente pe diferite abilități profesionale și personale ce pot fi acumulate și în afara curriculumului formal de învățământ, au luat amploare. Explicația este, pe de o parte, că tinerii conștientizează *plusvaloarea* pe care o pot avea participând la activitățile propuse de către organizatori (decanate, facultăți, lideri ai autoguvernării studentești etc.) și, pe de altă parte, că sunt create condiții fizice și materiale de învățare pentru o desfășurare mai eficientă a acestora.

Starea actuală a educației nonformale în cadrul Universității de Stat din Moldova

Un rol important în formarea personalității viitorului specialist, absolvent al Universității de Stat din Moldova, are nu doar specialitatea propriu-zisă, dar și competențele și aptitudinile artistice, culturale, sportive etc., de care dau dovadă și pe care au posibilitatea să le cultive studenții. În acest sens, un rol specific are *Casa de cultură* a Universității de Stat din Moldova, care este o subdiviziune a acestei instituții. Principalul obiectiv de activitate al *Căsei de cultură* este organizarea și desfășurarea activităților cultural-artistice, educative, de informare și de divertisment [15, p.660-662].

În cadrul celor opt colective artistice care activează în *Casa de cultură* a Universității de Stat din Moldova – Ansamblul etnofolcloric „Crenguța de iederă”; Ansamblul coregrafic „Struguraș”; Orchestra de muzică populară „Struguraș”; Teatrul dramatic „Dialog”; Teatrul de revistă „Vacanța mică”; Corul „Lira”; Ansamblul de dansuri sportive „Elite Dance”; Orchestra de Fanfară; Ansamblul de dans modern – studenții diferitor facultăți își dezvoltă abilități artistice, interesul pentru frumos, unele competențe transversale care asigură

plusvaloare celor de specialitate (dezvoltare personală, cooperare, autonomie și responsabilitate, inteligență emoțională, comunicare și interacțiune socială, cetățenie activă etc.).

În cadrul *Casei de cultură* a Universității de Stat din Moldova își desfășoară cu succes activitatea *Facultatea de Arte Frumoase* (decan dl Valentin Tomuleț, doctor habilitat în istorie, profesor universitar), care își propune să contribuie la educarea și la formarea studenților prin mijloace specifice domeniului cultural-artistic, asigurând buna organizare a procesului de instruire.

Obiectivele *Facultății de Arte Frumoase* sunt: pregătirea cadrelor de înaltă calificare; dezvoltarea aptitudinilor artistice și estetice ale tineretului studios; participarea activă a studenților la diferite manifestații culturale, concursuri, festivaluri artistice republicane și internaționale; colaborarea cu instituții de învățământ de profil din republică și de peste hotare.

Lecțiile la facultate se desfășoară în afara orelor de curs. Procesul de predare-învățare se desfășoară în baza unor programe speciale.

Subliniem că condițiile favorabile în care funcționează secțiile *Facultății de Arte Frumoase* stimulează dorința studenților de a se încadra integral în activitatea culturală a Universității de Stat din Moldova. La *Facultatea de Arte Frumoase* își fac studiile studenți de la diferite facultăți ale Universității de Stat din Moldova. În prezent în cadrul *Facultății de Arte Frumoase* își fac studiile cca 450 de studenți și masteranzi.

În concluzie, la activitățile extracurriculare organizate după ore, în timpul liber, participă mai mulți studenți ai anului I și II Licență. Studenții anului III Licență și masteranzii se concentrează mai mult asupra elaborării tezei. Și totuși, unii dintre ei continuă să frecventeze activitățile extracurriculare (artistice, sportive, de cercetare etc.) chiar și în timpul sesiunilor de examene (concerte, competiții, concursuri etc.).

Referindu-se la impactul activităților extracurriculare asupra elevilor/ studenților implicați în activitățile educației nonformale, cercetătorii americani menționează că activitățile extracurriculare reprezintă un element prioritar în politicile educaționale, întrucât au un impact pozitiv asupra dezvoltării personalității tânărului, asupra performanțelor școlare, în particular, și asupra integrării sociale, în general [*apud* 16].

Am observat că studenții care participă la activități extracurriculare, organizate de instituții de învățământ, comunică mai eficient în cadrul orelor, sunt mai responsabili, manifestă mai des inițiative, sunt mai activi, mai convingători, utilizează mai des noi tehnologii informaționale și comunicaționale, au o atitudine mai serioasă față de învățarea viitoarei profesii.

Sugestii privind realizarea educației nonformale în cadrul învățământului superior

- ✓ Recunoașterea faptului că educația nonformală este o componentă fundamentală a procesului de învățare pe tot parcursul vieții.
- ✓ Promovarea principiului educației permanente prin învățarea pe tot parcursul vieții trebuie să devină pentru toate cadrele didactice universitare o acțiune prioritară.
- ✓ Depășirea de către cadrele didactice și studenți a barierelor dintre educația formală și cea nonformală; conștientizarea faptului că tinerii pot dobândi competențe și în afara curriculumului formal (oficial).
- ✓ Recunoașterea de către cadrele didactice și studenți a valorii educației nonformale, întrucât în cadrul desfășurării ei se pune accent pe formarea deprinderilor și abilităților profesionale și personale.
- ✓ Recunoașterea de către studenți a faptului că educația nonformală crește șansele tinerilor absolvenți de a se angaja în câmpul muncii și de a-și dezvolta noi competențe.
- ✓ Recunoașterea și promovarea diferitor forme de educație nonformală.
- ✓ Utilizarea în cadrul activităților de educație nonformală cu prioritate a metodelor activ-participative, centrate pe student.
- ✓ Participarea tinerilor la diverse forme de activitate de voluntariat, atât în cadrul universitar, cât și în comunitate.
- ✓ Promovarea în mijlocul studenților, masteranzilor și doctoranzilor a temelor de cercetare legate de bunele practici în educația nonformală.
- ✓ Elaborarea bazei de date cu privire la actorii care oferă educație nonformală pe domenii de interes pentru studenți.
- ✓ Elaborarea și implementarea mai multor proiecte de educație nonformală.
- ✓ Sporirea numărului de studenți și masteranzi implicați în organizarea și desfășurarea activităților extracurriculare (nu doar membrii Autoguvernării Studențești).

Concluzii

- Considerăm că problematica *Educație nonformală* în cadrul învățământului universitar se conturează perfect în contextul realizării interconexiunii și continuității între cicluri de învățământ superior. Or, activitățile extracurriculare contribuie la atingerea finalităților/ competențelor profesionale (cunoștințe și abilități) și a competențelor transversale, formate pe parcursul ciclului respectiv de studii.
- Activitatea extracurriculară universitară trebuie văzută într-o relație complementară, dar nu paralelă cu activitatea curriculară.
- Educația nonformală universitară, în viziunea noastră, reprezintă orice activitate organizată sistematic, desfășurată în afara orelor de curs (curriculumului formal), care oferă participanților (studenți și masteranzi) oportunitatea de a-și îmbunătăți nivelul de competențe și abilități profesionale și personale conform Cadrului Național al Calificărilor.
- Pledăm ca studenții și masteranzii, care trăiesc într-o lume ce impresionează prin diversitatea stimulilor, să folosească în timpul studiilor toate mijloacele, inclusiv activitățile de educație nonformală, pentru a-și completa setul de competențe, ceea ce îi va ajuta să facă față acestei diversități și să aleagă pe cele mai utile în dezvoltarea profesională și personală.

Referințe:

1. ȚURCANU, C. Educație formală, nonformală și informală: perspectivele noilor educații. În: *Studia Universitatis Moldaviae*. Seria „Științe ale Educației”. Chișinău: CEP USM, 2017, nr.5(105), p.113-121. ISSN 1857-2103
2. REPIDA, T. *Educația nonformală: abordare teoretică și metodologică*: Note de curs. Chișinău: CEP USM, 2013. 179 p.
3. BLÂNDUL, V.C. Politici europene și românești privind educația nonformală. În: *Studia Universitatis*. Seria „Științe ale Educației”. Chișinău: CEP USM, 2009, nr.5(25), p.17-19. ISSN 1857-2103
4. Ibidem.
5. ȘTEFAN, M. *Lexicon pedagogic*. București, 2006.
6. VĂIDEANU, Gh. *Educația la frontiera dintre milenii*. București: Editura Politică, 1988.
7. CUCOȘ, C. *Pedagogia*. Ed. a II-a revăzută și adăugată. Iași: Polirom, 2006.
8. CRISTEA, S. *Fundamentele pedagogiei*. Iași, 2010.
9. VOICULESCU, F. *Manual de pedagogie contemporană*. Partea I. Cluj-Napoca, 2005.
10. *Codul Educației al Republicii Moldova*, HG nr.152 din 17.07.2014.
11. Ibidem.
12. ENI, V. *Академическая среда как условие и фактор личностного и профессионального развития студентов*: Teză de doctor habilitat în științe pedagogice, 2017. 355 p.
13. Ibidem.
14. www.oportunitatiegale.ro/pdf_files/
15. EREMIA, I. (coord.), PETRENCU, A., ROTARU L. et al. *Istoria Universității de Stat din Moldova*. Chișinău: CEP USM, 2016. 740 p.
16. www.oportunitatiegale.ro/pdf_files/

Notă: *Articolul a fost realizat în cadrul Proiectului instituțional 15.817.06.23F Concepția și metodologia de realizare a conexiunii și continuității între și intra cicluri de învățământ superior din perspectiva cadrului calificărilor și clasificatorului de ocupații.*

Date despre autori:

Tatiana REPIDA, doctor în pedagogie, conferențiar universitar, Laboratorul de Cercetări Științifice „Dezvoltarea politicilor educaționale”, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: tatianarepida22@gmail.com

Carolina ȚURCANU, doctor, conferențiar cercetător, Laboratorul de Cercetări Științifice „Dezvoltarea politicilor educaționale”, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: carolina.turcanu@gmail.com

Prezentat la 20.05.2019